

Az oktatási folyamat alapfogalmai és a tanulmányi nyilvántartó rendszerek fogalomhasználata

Kodácsy Tamás
OKT, KRE

VI. ORSZÁGOS KREDITFÓRUM

BUDAPEST, 2010. ÁPRILIS 29.

Problémafelvetés

- A magyar felsőoktatásban a jogszabályok viszonylag nagy hangsúlyt fektetnek a képzési és kimeneti követelmények tartalmi részére, ugyanakkor a képzési program szerkezetének kialakítása és megvalósítása az intézmények és/vagy a tanulmányi rendszerek feladata marad.
- Mit jelent a tantárgy? Mit tartalmaz a modul? Mi a kurzus? Hogyan jelenik meg a kurzusok közötti választhatóság?
- Ezek olyan alapvető strukturális kérdések, amelyek a gyakorlatban egyáltalán nem mellékesek, sőt alapjaiban határozzák meg a képzési program szerkezetét, arculatát és a képzési program kialakítójának lehetőségeit.
- Milyen eszközök állnak rendelkezésünkre a *curriculum design* kialakítására?

A fogalmak megközelítése a használat felől

Arisztidet felvették az egyetemre. De mi lesz ott? Hogyan fog tanulni?

Tasziló segít neki:

Hallgatói jogviszonyod lesz, ezen belül egy vagy több *képzésben* fogsz tanulni.

A tanulás *képzési időszakokban* történik, ezek a képzési időszakok félévek, egy tanéven belül őszi (1) és tavaszi félév (2) van.

Egy képzés elvégzéséhez X kredit munkaórára van szükséged (1 kredit = 30 munkaóra).

A tanulmányaidat tanulmányi rendszerrel fogják nyilvántartani: Neptun, ETR, vagy ETN, stb. rendszerrel.

Hamar beletanulsz, ne aggódj!

Kurzus - Tantárgy

Arisztid:

Egy félévben átlagosan 30 kredit értékű, 900 munkaórát kell tanulnom. A 900 munkaórából mennyit kell az egyetemen töltenem és milyen bontásban? Hányszor kell majd vizsgáznom?

Tasziló:

Ez attól függ, hány kurzust vettél fel a félévben.

Arisztid:

Mi az a kurzus?

Kurzus - Tantárgy

- Egy féléves terjedelmű tanulási folyamat ↔ számítógépkezelői kurzus, nyelvi kurzus.
- A hallgatók a félévekben *kurzusok* hallgatásával tanulnak. A *kurzus* kifejezés nincs jogszabályban, viszont a tanulmányi rendszerek és az intézmények régóta használják, a használat következetesnek tűnik.
- A kurzus az oktatási folyamat eleme, kézzelfogható (fizikai) egysége, amelyhez időpont, hely, oktató és hallgató (maximális létszám) tartozik. A kurzus az a keret, amelyben a hallgatók meghatározott rend (előadás, gyakorlat, házi feladat, stb.) szerint gyarapítják tudásukat, és arról számot is adnak. A szó a latin *cursus*-ból ered, amelynek eredeti jelentése: futás, futam, folyam. A tanulmányok tervezett sorozatáról van szó, a fogalmat az oktatásban a XVI. században kezdték el használni először.

A kurzusok tantárgyakhoz kapcsolódnak, de hogyan?

tantárgy → kurzus viszony	tanulmányi rendszer
1:N (k1E és k1L...) (k1, k2,...)	Neptun
1:N (k1, k2...)	ETN
M:N (k1E és k1L...) (k1, k2,...)	ETR

- 1 → N: hogy egy kurzus elvégzésével egy tantárgyat lehet elvégezni
- M → N: egy kurzus elvégzése esetleg több tantárgy teljesítésére is alkalmas.
- Kurzusok összekapcsolása a tantárgyakhoz: k1E és k1L (pl. előadás és labor)
- Tantárgy → kurzus azonosítás minden rendszerben: tantárgykód → kurzuskód (tantárgykód ≠ kurzuskód)

tantárgy

kurzus

kurzus

kurzus

kurzus

A kurzusok tantárgyakhoz kapcsolódnak, de hogyan?

tantárgy → kurzus viszony	tanulmányi rendszer
1:N (k1E és k1L...) (k1, k2,...)	Neptun
1:N (k1, k2,...)	ETN
M:N (k1E és k1L...) (k1, k2,...)	ETR

Ugyanez Arisztid szemével:

- „Ha elvégzek egy kurzust, akkor teljesítek egy tantárgyat.” [ETN]
- „Ha elvégzek egy kurzust, akkor lehet, hogy még egy vagy több másikat is el kell végeznem, és akkor teljesítek egy tantárgyat.” [Neptun]

- „Ha elvégzek egy kurzust, akkor lehet, hogy még több másikat el kell végeznem, és akkor teljesítek egy tantárgyat (de lehet, hogy még egy másikat is...)” [ETR]

Időbeosztás egy félévben

Arisztid:

Egyszerre csak nagyon kevés dolgot tudok jól csinálni.
Hány dologgal fogok foglalkozni egy félévben egyszerre?

Tasziló:

Ahány különböző tantárgy kurzusát veszel fel, annyi különböző dologgal foglalkozol. Egy félévben kb. 30 kredit munkaórát dolgozol, ezt kell néhány tantárgy között elosztani.

Tasziló:

Remek! Akkor már csak azt kell megtudnom, hogy átlagosan hány kreditesek a tantárgyak...

Időbeosztás egy félévben

- Kreditallokáció:
 1. Kisebb (2-3) kreditértékű kurzusok használata, ez az általános hazai gyakorlat.
→ Egyszerre 10-15 különböző tárggyal foglalkozik a hallgató.
 2. Nagy kreditszámú (>4) tantárgyak. A legtöbb európai felsőoktatási intézményben 4-8 kredites kurzusok.
→ Egyszerre 4-7 különböző tárggyal kell foglalkozik a hallgató.
 3. Nagyon nagy kreditszámú (7.5 vagy 15) tantárgyak. Pl. skandináv országok.
→ Egyszerre 2-4 különböző tárggyal kell foglalkozik a hallgató.
- MAB: „tantárgy” → összevonódó tantárgyak
MAB: $\max(\text{tantárgyfelelősség})/\text{oktató korlátos}$ [oktatói szempont]
→ intézményi reakció: nagy kreditszámú összevont tantárgyak sok félévre elosztva: (MAB „tantárgy” \neq TR és intézményi „tantárgy”)

Adatok, mezők: kurzus és tantárgy

Arisztid:

Nagyszerű! Ha felveszek egy kurzust, az valahogyan egy tantárgyhoz tartozik. Honnan tudom meg, hogy egy kurzus és a hozzá tartozó tantárgy mit takar, miről szól, hogyan tanuljuk?

Tasziló:

Az intézményi tájékoztatóból, amely rendszerint elektronikusan is elérhető. Itt vannak azok az információk, amelyek a kurzusokra és a tantárgyakra vonatkoznak..

Arisztid:

... De melyik adat vonatkozik a tantárgyra, és melyik a kurzusra?
Egy tantárgyhoz tartozó két kurzus miben különbözhet egymástól?

Adatok, mezők: kurzus és tantárgy

Intézményi tájékoztató (79/2006. (IV. 5.) Korm. rendelet a felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról. 22. §):

(3) A tanulmányi tájékoztató szakokra vonatkozó tudnivalókat tartalmazó részét úgy kell összeállítani, hogy a hallgató megismerhesse:

- a) a mintatanterveket, a megszerzhető végzettségi szinteket és szakképzettségeket, illetve szakképesítéseket;
- b) a kötelező és kötelezően választható tantárgyak, tantervi egységek (a továbbiakban együttesen: tantárgy) mindegyikére vonatkozóan:
 - ba) a tantárgy megnevezését, tanóra számát, kreditértékét, kódját, meghirdetési gyakoriságát,
 - bb) az oktatás nyelvét,
 - bc) az előtanulmányi kötelezettségeket,
 - bd) a tantárgy kötelező vagy kötelezően választható tantárgyként való besorolását,

Miben különbözhet a kurzus?

Tantárgyhoz/kurzushoz tartozó adatok

tipikusan kurzus adatok (hogyan?)	tipikusan tantárgy adatok (mit?)
meghirdetés féléve pl. 2009/10. tanév őszi félév	meghirdetési gyakoriság pl. minden tanév őszi félévében
órarendi adatok (időpont, terem)	
kurzus címe, alcím	tantárgykód, tantárgy neve
kurzus oktatói	tantárgyfelelős
egyéb, nem egyértelműen szétválasztható adatok: kontaktóra, cél, tematika, számonkérés, nyelv, stb.	

Mező: tantárgykód

- Kód, amely általában betűből, számból és kötőjelből áll. Egyértelműen azonosítja a tantárgyat.
- Általában a hallgató tanulmányaiban egy tantárgykód egyszer szerepel, de vannak kivételek. Pl. testnevelés, kreditelismerés, stb.
- A tantárgykódot az **intézmény** adja meg.
- Kódolási technikák: minél több tájékoztatást ad a kód, annál nehezebb kezelni.

Milyen információk jelenjenek meg egy tantárgykódban?

Mező: tantárgykód

kezelhetőség

tájékoztatás

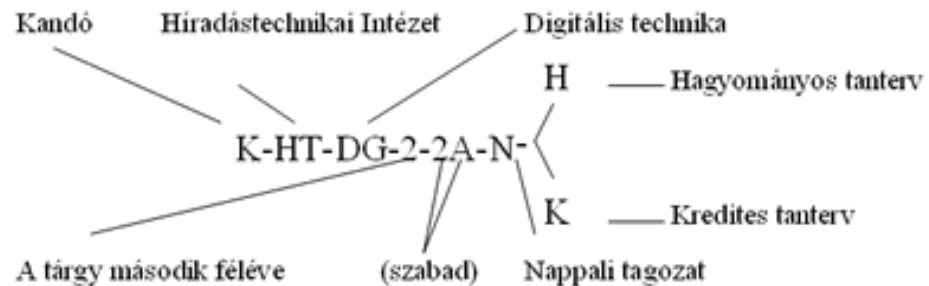
sorfolytonos kódolás: 0001, 0002, 0003 ...

tartalom szerinti kódolás:

MA0001 → Matematika 1., MA0002 → Matematika 2. ...

MI	T	A	101
<i>tanszék</i>	<i>tagozat</i>	<i>képzési forma</i>	<i>sorszám</i>

[PTE]

[ÓE]

Mező: tantárgy ajánlott féléve

- MAB, §: ajánlott félév a tantárgy tulajdonsága

alapozó ismeretek: általános bölcsész stúdium								
Tantárgy neve	Félév és óraszám						Számonkérés típusa	Kredit
	1	2	3	4	5	6		
Összesen tanóra:								
Összesen kredit:								

egy tantárgyat csak egy félévben lehet ajánlani

- Tanulmányi rendszerek:
 - az ajánlás tantervi tulajdonság, nem tantárgyi (egy tantárgyhoz más-más ajánlott félév adható meg)
 - Neptun: tantárgycsoportnál, ETR: mérföldkőnél, ETN: dobozban külön-külön beállítható

Mező: tantárgyi választhatóság

- Ha a választhatóság a tantárgy tulajdonsága, akkor egy tantárgy csak egy tantervben és csak egyféle módon szerepelhet, és nincs lehetőség arra, hogy a tantárgyat több tantervben, akár többféle kötöttséggel jelenítsük meg. (Ha ez a tantárgy tulajdonsága, akkor ezt a jellemző egy jelöléssel a kódba is beleégethető, pl. minden választható tantárgy kódja „V”-vel kezdődik.)
- Ha a választhatóság a tanterv alapján meghatározott tulajdonság, akkor lehetőségünk van arra, hogy egy tantárgyat az egyik tantervben kötelezőként, míg a másik tantervben választható tantárgyként jelenítsük meg. Ez sokszor gyakori igényként merül fel pl. előtanulmányi kötelezettség nélküli bevezető tantárgyak esetében, vagy hasonló képzések közös tantárgyai esetében. A tantárgy kötöttsége a tantervi jellemzőkhöz sorolandó. [TR felfogás]

Kreditek gyűjtése tantárgyak teljesítésével

Arisztid:

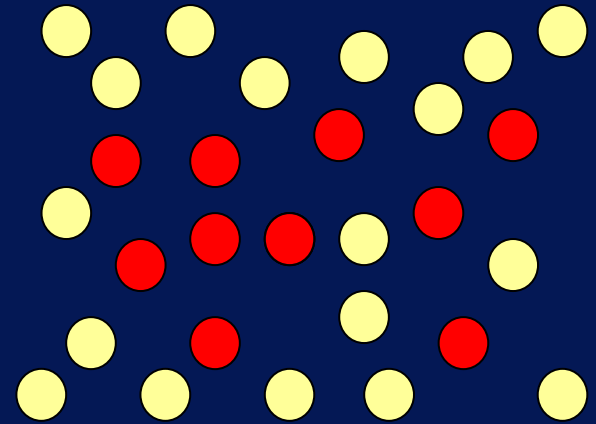
Elkezdlek tanulni, felveszem és teljesítem a megfelelő tantárgyakat, majd csak összejön a végén a diploma.

Tasziló:

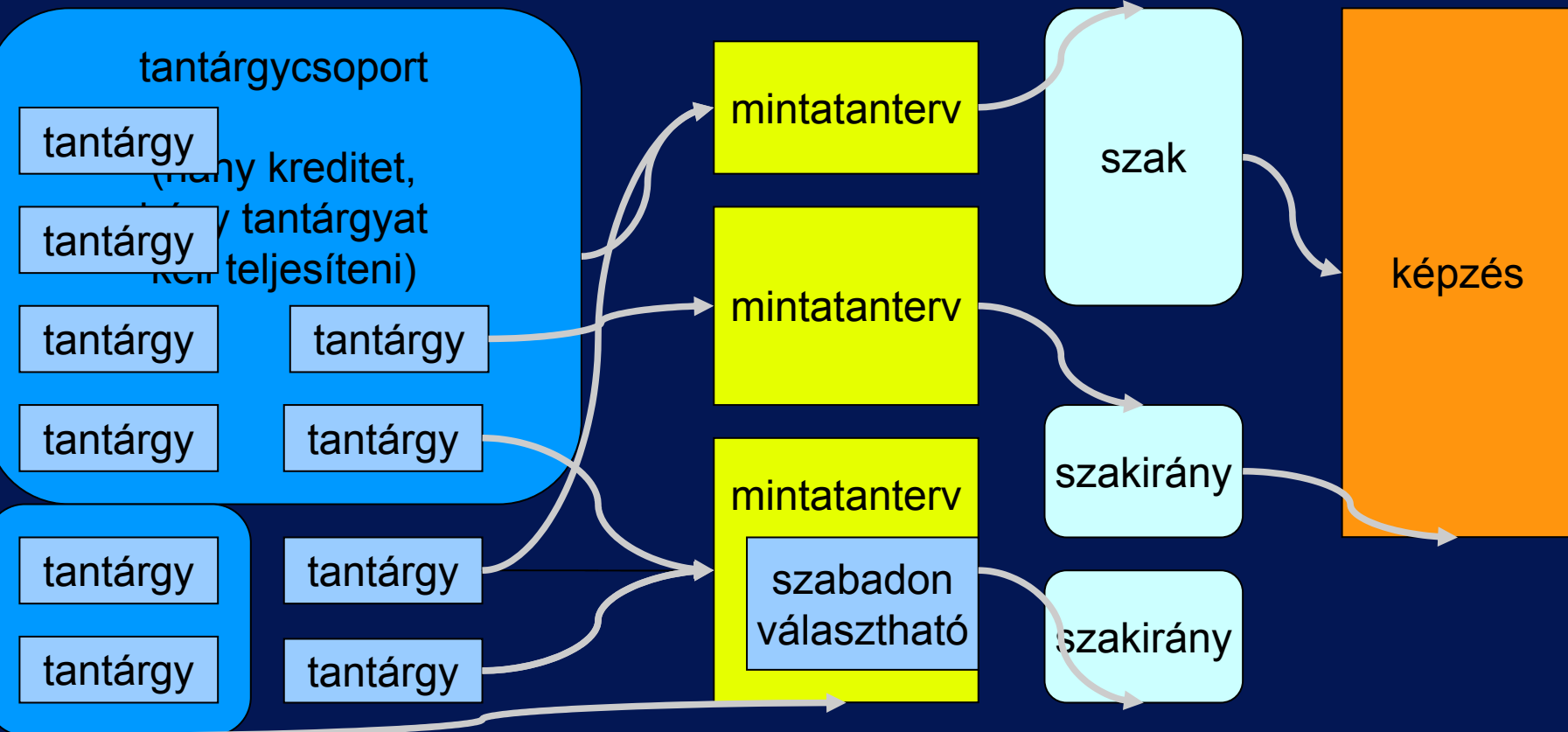
Ha megnézünk egy teljesített tantárgyhalmazt, az lehet, hogy valamilyen diplomához vezet, de lehet, hogy nem vezet diplomához.

Arisztid:

Jó lenne ezt előre tudni, hogy ne kelljen megvizsgálnom egyenként az összes variációt...

Neptun képzési struktúra

ETR képzési struktúra

Képzési program (KPR) csoport

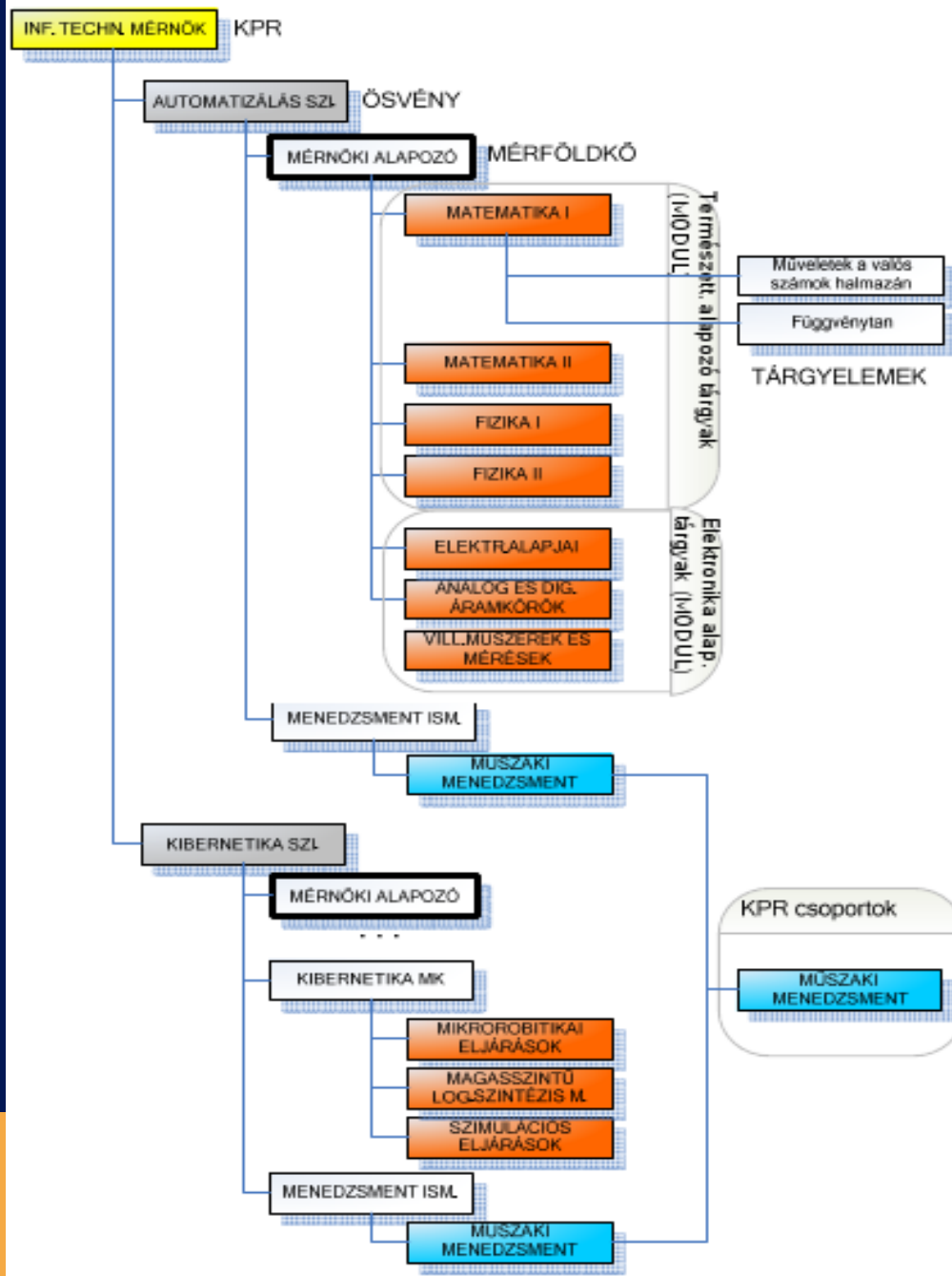
KPR

Ösvény

Mérföldkő

Tantárgy

Tantárgyelem

ETN képzési struktúra

Összetett kötelező doboz [ÖK]

Egyszerű kötelező doboz [EK]

tantárgy

tantárgy

tantárgy

Egyszerű választható doboz [EK]

tantárgy

tantárgy

Összetett választható doboz [ÖV]

doboz

doboz

doboz

Szabadon választható doboz [SV]

180 X alapszak [ÖK]

120 X alapszak szaktárgyak [ÖK]

10 X alapszak alapozó ismeretek [ÖK]

4 X alapszak alapozó ismeretek kötelező [EK]
(tantárgyak felsorolása)

6 X alapszak alapozó ismeretek választható [EV]
(tantárgyak felsorolása)

110 X alapszak szakmai törzsanyag [ÖK]

18 X alapszak szakmai törzsanyag: alapozó ismeretek [EK]
(tantárgyak felsorolása)

92 X alapszak szakmai törzsanyag: általános szakterületi ismeretek [ÖK]

80 X alapszak szakmai törzsanyag: általános szakterületi ismeretek kötelező [EK]
(tantárgyak felsorolása)

12 X alapszak szakmai törzsanyag: általános szakterületi ismeretek választható [EV]
(tantárgyak felsorolása)

50 X alapszak differenciált szakmai ismeretek [EK]
(tantárgyak felsorolása)

10 X alapszak tanár modul vagy szabadon választható [ÖV]

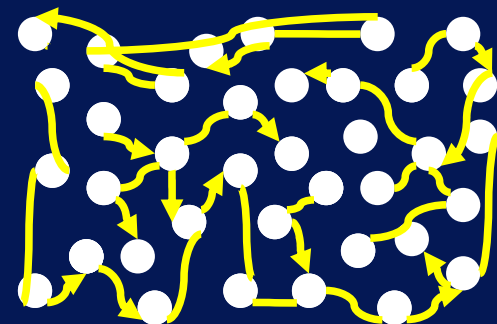
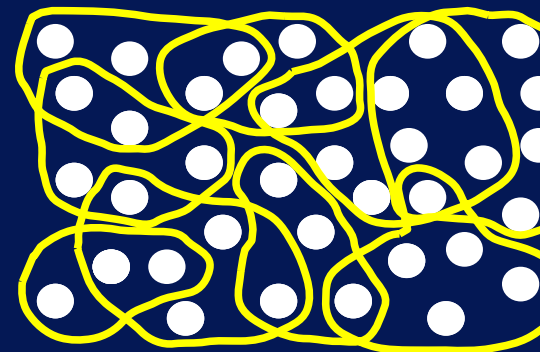
10 X alapszak tanár modul [EK]
(tantárgyak felsorolása)

10 X alapszak szabadon választható [SV]

„Designer” elemek a tantervben

- Ábrázolás halmaz(ok) segítségével:
 - előnye: csoportosítás (halmazok a halmazokban)
 - ETR: „behívott KPR”, ETN: „összetett doboz”
 - hátránya: a halmazok közötti kapcsolat ábrázolása nehéz
 - **kimenetközpontú ábrázolás**
- Ábrázolás gráf(ok) segítségével
 - előnye: az élekkel utak adhatók meg
 - ETR: „ösvény”, Neptun, ETN: „előfeltételek”
 - hátránya: a rekurzivitás csak bonyolult körökkel, hurkokkal ábrázolható
 - **folyamatközpontú ábrázolás**

A TR ábrázolásokban nem annyira a tervező

Országos Kreditszabványterv

Országos Kreditszabványterv E-MAIL: INFO@KREDITIRODA.HU WWW.KREDITLAP.HU

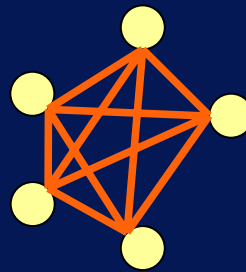
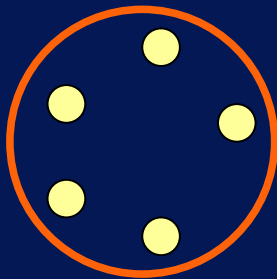
elemek száma, hanem a halmaz/gráf arány

és típusa lényeges

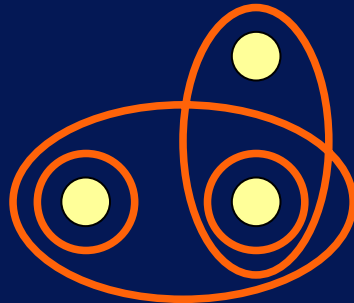
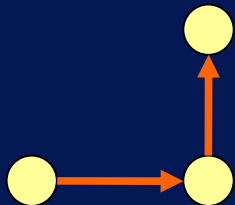

Halmaz és gráf

- halmaz – gráf: halmazokkal „könnyebb” a csoportosítás (rendezetlen párok)

- gráf – halmaz: gráfokkal „könnyebb” az útleírás (rendezett párok)

Modul: jolly joker

- Mindent jelent mindenhol.
- MAB: elsősorban tartalmi ismeretek összegzése (tartalmi megközelítés)
- TR-k: tantárgyak csoportosítása, vagy egy nagyobb képzési egység leírása (technikai megközelítés)
- Van olyan intézmény, aki a tantárgy helyett modulokban szervezi oktatást.
- ...

Képzés, szak, FIR

- Egy képzésben többféle tanterv szerepelhet, pl. „Szabad bölcsész 2002”, „Szabad bölcsész 2005”, vagy telephely szerint megkülönböztetett tantervek.
- A képzés a FIR-ben *jogi* megközelítésű fogalom (intézmény → nyilvántartott képzés), a TR-ben *oktatási* fogalom.
- Megoldások:
 - Neptun: „FIR képzés” → „Képzés” (1:N)
 - ETR: „FIR képzés” → „Szak” (KPR csoport) (1:1)
 - ETN: „FIR képzés” → „ETN képzés” (1:N)

Hogyan tovább?

Az intézményi/jogi/igazgatási szándékok és elképzelések tekintetében szükség van a fogalmak

- egyértelművé tételére
- egyszerűsítésére
- összehangolására!

Köszönöm a figyelmet!

